

Manapság annyira megszokott látvány az egyedül lovagoló lovas, vagy a magányosan karámozott ló, hogy lassan elfelejtjük, hogy ők társas lények, és az egyik legerősebb késztetésük az, hogy ménesben éljenek.

Amikor Septem hozzánk került, még alig találkozott emberekkel. Ezért mielőtt kiengedtük volna a többi lóval a karámba, úgy gondoltam, okosabb még az istállóban hozzászoktatni az emberekhez és a kötőfékhez. Az első 24 órában csendesen állt a boxában. Először hátrasunyit fülekkel fogadta az ember közeledését, de a finom falatokat és simogatásokat követően már egy rossz mozdulata sem volt a láttunkra. Eközben a többi boksz üresen állt, a lovak kint voltak a legelőn. A második nap bevittünk még két lovat előkészíteni lovagláshoz. Septemet teljesen felajzotta a közelségük, majd miután elmentek, kitört belőle az őrjöngő fenevad. Az ajtót rúgta, ágaskodott, és félő volt, hogy kiugrik – ezért mielőtt kárt tett volna magában, teljesen rázártuk az istállót. Egyetlen ablak volt csak másfél méter magasan, és nem telt el sok idő, mire üvegsörömpölést hallottunk, és Septem véres patája jelent meg az ablakban. Mielőtt még súlyosabb sebeket szerzett volna, kikötöttem egy karikához a falban. Azonban ez csak tovább bőszítette: elszakított több kötelet és kötőféket, és össze-vissza verte magát. Az emberekhez való hozzáállása is megváltozott: ha közeledtünk, elkezdte hegyezni a fülét, az orrával böködté a kezünket, és simogatásra nyújtotta a fejét. Amíg valaki vele volt, hisztérikus viselkedése is megszűnt, de amint ismét egyedül maradt, újrakezdődött a tombolás. Ez addig folytatódott, míg egy másik ló nem került az istállóba. Másodperceken belül normális lóvá vált, aki tudott enni-inni, és értelmesen kinézni a fejéből.

Ha a lovak magányosak, akkor bármilyen társaságnak örülnek, de ha több lehetőség is adódik, igen válogatósak, és éppen úgy kedvelnek vagy nem kedvelnek másokat, mint mi emberek.

Egyszer a túlfűtöttségéről híres Swanny teljesen belehabarodott a szürke kancánkba, Quattuor-ba, és mivel rajta kívül az összes többi lovat bántotta, egy külön karámban helyeztük el egy kevésbé értékes lóval. Swanny ideje nagy részében a bokrok között leselkedett, és ha a területén osztozó herélt a közelébe merészkedett, vadul rátámadt. Vele nem szimpatizált.

Amikor a farmra jöttem, csak két lovam volt, Unus, az öreg pej, és a négyéves eleven kanca, Secunda. Unus hamar odaadó híve lett Secundának, majd pár hét múlva csatlakozott hozzájuk a kis póni, Peter. Ő egy meglehetősen agresszív, birtokló személyiség volt. Az alig 130cm magas ló, az apró jószágok minden akaraterejével és dominanciájával megáldva hamarosan átgazolt Unuson és elbirtokolta a kancát. Unust nem arról ismertük, hogy valaha is rúgott vagy harapott volna, egyszerűen kivonult a harcmezőről. Peter megérkezése után alig félórával ő és Secunda már együtt álltak egy fa alatt, egymásról hessegetve a legyeket, míg szegény Unus egyedül ácsorgott egy másik fa alatt. Azt hittem, pár hét múlva Unus lelkesedése alábbhagy majd, de nem így történt. Ha bevittük a mezőről, távol imádott kancájától – vagy ha a kancát vittük el, és ő ott maradt kettesben Peterrel – Unus teljesen reményvesztett volt. Eközben Peter halálosan nyugodt maradt, annak teljes tudatában, hogy szíve hölgye hű marad hozzá bárhol legyen is. Elégedetten várta, hogy Secunda visszatérjen, és ekkor ismét határozottan nyilvánvalóvá tette, hogy a kanca az övé.

Egy másik eset Septem és Octavius között játszódott le. Ők meglehetősen jó barátok voltak, de nyilvánvaló volt, hogy Septem a főnök. Egy időben ők ketten egy karámban voltak Quinque-vel, aki minden kétséget kizáróan Septem „nője” volt. Egyik este behoztuk Octaviust és Quinque-et abrakolni, és csak sötétedés után kerültek vissza. Ekkor derült ki, hogy távollétükben Septem kiugrott a karámból és a keresésükre indult, majd egy szomszédos karámban töltötte az éjszakát. Amikor reggel vissza akartam vinni a másik két lóhoz, alig tudtam elcsípni. Egész éjjel zuhogott az eső, és a lovak megvadultak, egyik sem hagyta magát megfogni. Septem folyton nekirontott az elválasztó kerítésnek, de sem átugrani nem akarta, sem azt nem várta meg, hogy kinyissam neki a kaput. Eközben Octavius is izgatott lett, és ki

akart ugrani, mintha meg akarná védeni tőlem a barátját. Nem is foglalkozott Quinque -kel, aki szintén csatlakozott a mókához, inkább hátracsapta a fülét, ha a kanca túl közel jött hozzá. Amikor végre ismét együtt voltak Octavius elkötelezettségéért és hűségéért nem kapott mást Septemtől, minthogy a kis póni körbe-körbe kergette a mezőn, nehogy Quinque közelébe juthasson.

Két ló közötti ellenségeskedés azonban gyakran csak bizonyos körülmények között jelentkezik, míg más helyzetben mintha sosem lett volna. Mint említettem Peter otthon folyamatosan elzavarta Unust Secundától. De amikor a két lovat elvittük vadászlovaglásra vagy ügyességi versenyre, el sem lehetett őket választani egymástól, úgy nyerítettek a másoknak, mintha a legjobb barátok lennének a világon.

Érdekes, hogy amennyire erős érzelmeket táplálnak a lovak élő társaik iránt, annyira közömbösek a szenvedéssel és a halottaikkal szemben. Egy éjszaka Nona bélcsavarodást kapott, és hosszas szenvedés után elpusztult. Akkor este túlságosan lefoglalt a beteg ló, és csak később jutott eszembe elcsodálkozni azon, hogy a szomszédos boxokban lakók milyen nyugodtan és szenttelenül viselkedtek a tragikus esemény alatt. Amikor reggel Unus meglátta a holttestet a szalmán, nem látszott rajta semmi érzelem, csak azt figyelte kíváncsian, miért vagyok olyan felindult. Pedig pár órával korábban vadul rohant fel-alá a mezőn, amikor ugyanezt a lovat behoztuk mellőle az istállóba.

Egy másik alkalommal - még a háború alatt - több lovat menekítettek hozzánk. Így került ide egy idősebb telivér, meglehetősen legyengült állapotban, aki láthatóan nem volt felkészülve arra, hogy a hideg telet kint töltse a szabadban - ráadásul az a tél még a szokásosnál is kegyetlenebb volt. Erőfeszítéseink ellenére szegény állat egyre gyengébb lett, amíg egy nap már fel sem tudott állni a körülötte megfagyott hóból. Utolsó ötletként még körbevettük szénával, szalmával, hátha felmelegíti annyira, hogy képes legyen lábra állni, és bemenni az istállóba. Sajnos ez sem hozott eredményt, és már csak annyit tehattünk, hogy meggyorsítjuk a halálát. Amíg vártam az embert, aki véget vet a szenvedéseinek, teljesen letaglózott a többi ló látványa, ahogy nyugodtan csipegették társuk körül a szénát, mintha nem lenne nagyobb jelentősége egy ronda zsáknál.

Úgy tűnik, csak a magasabb fejlettségi szinten álló állatok éreznek boldogtalanságot a halál miatt.

Annak ellenére, hogy a lovak a ménesben megválogatják, kikkel barátkoznak - ha veszély fenyegeti őket, mindig összetartanak. Prédaállat voltuk miatt legelés közben valakinek folyamatosan figyelnie kell a rájuk leselkedő veszélyeket, ez a szerep pedig mindig másé, hogy mindenkinek legyen ideje megtönni a hasát. Éppen ezért olyat nemigen láthatunk, hogy minden ló egyszerre fekszik a földön. Az éppen aktuális őrszem - ha úgy is tűnik, hogy szunyókál - mégis a legkisebb hangra vagy mozdulatra is meglepően gyorsan reagál. Ez a szokás még az istállózott lovaknál is megfigyelhető. Egy lovardában sok eset van, amikor éjszaka virrasztanunk kell, és eközben megfigyeltem, hogy amint egy ló leheveredik, egy másik azonnal feláll - mintha őrséget váltanának. Azt nem tudjuk, hogy ez a szerep csak meghatározott lovak között oszlik meg, vagy mindenki sorra kerül. Nálunk a farmon érdekes módon leggyakrabban a szürkék voltak az éjszakai virrasztók Quinque és Octavius. Ha azt vesszük, hogy ez a szín a legfeltűnőbb az ellenség számára, és már sokkal távolabbról észreveszik őket, valószínű, hogy valóban nekik van a legnagyobb szükségük az éberségre. Ezt az óvatosságot azonban ne tévesszük össze a dominanciával. Filmekben biztosan mindnyájan láttunk már dombtetőn fűjtató, kapáló lovat - de szerintem csak mítosz, hogy ő a prérík szürke csödöre, sokkal valószínűbb, hogy csak az éles szemű őrszem, és nem a ménes vezetője.

Mint minden társas lénynek, a lovaknak is szükségük van egy szociális hierarchiára, valamiféle szabályozásra, amit mindenkinek követnie kell. Ez a társadalom még a viktoriánus Angliáénál is merevebb és pontosabban meghatározott. Érdekes, hogy az emberekkel

ellentétben az ilyen állati közösségekben az alsóbb szinten állók akadékoskodás nélkül elfogadják a helyzetüket. A vezér egyértelműnek veszi domináns helyzetét, a többiek pedig ellenállás nélkül mögé állnak. Viszont, hogy mi alapján dől el, ki lesz vezér és ki alárendelt, azt nehéz megállapítani. Érdekes módon a méret nem döntő szerepű. De az biztos, hogy a fizikum lényeges szempont még azok között a fajok között is, akiknek nem kell megharcolniuk a pozíciójukért. A vezérnek mindenekelőtt erősnek, egészségesnek, és színesnek kell lennie – amennyiben a szín meghatározója a fajnak. A kor is döntő: egy éretlen fiatal semmilyen körülmények között nem lehet domináns egy érett felnőttel szemben, bár eljön az az idő, amikor a felnőtt idős lesz, elveszti életerejét, és ekkor az eddig alsóbbrendű fiatalabb veszi át az irányítást. A nem szintén fontos tényező: egyes fajoknál csak hímnemű, másoknál csak nőnemű lehet a főnök. A természetben a lovak háremben élnek, de sajnos ezt manapság már nemigen figyelhetjük meg. Sokkal több az olyan közösség, ahol kancák és herélték élnek együtt. A csapatban sokszor látható klikkesedés – ezek néhány lóból álló csoportok, akik maguk között is választanak főnököt. Ezek a klikkek azonban csak addig válnak el a többiektől, amíg béke uralkodik a ménésben. Ha valaki veszélyt jelez, a kis csoportok azonnal egyesülnek, mindenki elfelejti milyen magasán állt a rangsorban, és futnak az életükért. Amikor egy csoport lát egy másikat szaladni, azonnal a legrosszabbat feltételezi, és csatlakozik a hájszához, amiből csakhamar fejvesztett menekülés kerekedhet. Elegendő egyetlen ügető ló, hogy akár száz másik kövesse, és céltalan vágtaiba fogjanak.

Egyszer megfigyeltem egy ilyen mókás jelenetet. Az elindítója egy kiscsikó volt, aki maga is majdnem áldozatul esett a rohamnak. A csikó, anyjával egy kb. 15 tagú ménéshez tartozott. Tőlük nem messze legelt egy másik kanca, aki a csikót szintén a magáénak tekintette – amolyan nagynéni. Ahogy a csikó szökdécselt, és futkározott az anyja közelében, egyszer csak felfedezett egy kis dombot. Amikor a domb lábához ért, boldogan visszaszaladt a hírrel az anyjához. Utána ismét visszafutott a dombhoz, ezúttal egy kissé feljebb, mielőtt újra visszatért. Harmadszor már felszaladt egészen a domb tetejéig. Ekkor büszkén megállt odafönt, és az anyja, aki nem aggódott különösebben, elkezdett a csikója felé baktatni. Amikor pár lépést megtett, a nagynéni hirtelen felfedezte, hogy őt kihagyták valamiből, és ügetve indult az anyja felé. Egy másik csapat is észrevette a mozgást, és ők is a nagynéni után vágtaztak. Csakhamar az egész ménés teljes sebességgel a kis domb felé tartott. A csikó látva a tömeges támadást, sarkon fordult és elinalt, nyomában anyja, nagynéni és a ménés. Csakhamar utol is érték, és szerencse, hogy el nem taposták. Nemsokára a kicsi kifulladt, és kezdett lemaradni, míg anyja nógatta, hogy fusson, mert jön az ellenség...

Akármilyen kevesen is vannak egy csapatban, a lovak mindig választanak maguknak vezetőt. Vannak, akik bármilyen lótársaságba kerülnek is, megtartják vezetői vagy alárendelt szerepüket. Unus például állandó alárendelt. Akármennyire imádta is Secundát, egy lépést sem tett, hogy visszaszerezze őt Petertől. Ha véletlenül kirúgott, akkor is meggyőződött róla, hogy senki sincs a közelben. A rúgásai – sok lótól eltérően – csak jelképesek, nem tükröztek valódi szándékot. Amikor Peter elment és új herélt jött helyette, neki is ugyanúgy harc nélkül átengedte a kancákat. Szegény Unus a nyár végére mindig tele volt harapás- és rúgásnyomokkal, míg a többiek bőre makulátlan maradt. Billy pont az ellenkezője volt, az örök vezér. Amíg nálunk volt, egyetlen másik heréltet sem engedett a kancák közelébe, amíg el nem fogadták a másodhegedűs szerepét. Őt követte Septem, aki pár hét leforgása alatt a ménés diktátora lett.

De mi történik, ha két domináns ló kerül össze? Ez sosem jósolható meg előre, az adott egyedeken múlik. Nálunk is történt ilyen, amikor megtanultam, hogy mielőtt új lovat veszek, meg kell fontolnom, hogy a karaktere mennyire illik majd a meglévő lovak közé. Egy rövid ideig együtt volt nálunk Septem, Billy és Peter egy ügyességi versenyen. Septem volt az akkori vezérherélt nálunk, a másik kettőt pedig új gazdáik hozták szerepelni. Amikor találkoztak, Billy azonnal vissza akarta venni a vezető szerepet. Természetesen Septem állta a

sarat és nem engedett. Mivel elég vadul estek egymásnak, éjszakára megpróbáltuk két távol eső karámban elhelyezni őket, de úgy tűnt, a herétek nagyon is élvezik ezt a bokszmeccset, és nem engedték, hogy elrontsuk a mulatságot. Először Billyt betettük egy kancához, Peter egyedül volt a karámban, és Septem Unussal és két másikkal egy harmadik karámba került. Ám Billy, aki korábban gyakorolta már az ugrást ezeken a kerítéseken, minden erőfeszítés nélkül átugrott egyikből a másikba. Őt követte a feldühödött Septem, de ő már magával vitte a gyönyörű kerítéseinket is. A maradványok egy részét helyreporcoztuk, majd megcseréltük a két heréltet, de egyik sem volt elégedett, mindketten az egész háremet akarták, nem csak egy kis darabot. Ahogy befoltoztuk az egyik lyukat, ők kitörték egy másik helyen. Rúgták egymást, ahol érték, és a sötétben csak a csattanásokat, morgásokat és visításokat hallottuk. Valami csoda folytán nem történt komolyabb sérülés, de még 12 óra elteltével sem hirdettek győztest, és egyik sem adta fel. Ekkor – bár kíváncsi lettem volna a harc kimenetelére – mégis inkább bevitettem Billyt az istállóba a biztonság kedvéért, amíg érte nem jött a gazdája. Eközben érdekes módon Unus és Peter semmilyen érdeklődést nem mutattak – nem akartak csatlakozni a harchoz, és a felügyelet nélkül maradt kancákat sem akarták elorozni. Bár Peter egyedül volt, néha be-beugrált hozzá a két csatározó herélt, ám ő tartózkodó maradt, és csak a távolból figyelte őket.

Eddig a lovak viselkedését csak abból a szempontból vizsgáltuk, amikor szabadon vannak egymás között, pedig valójában számunkra sokkal lényegesebb, hogy milyen következményekkel lehet a társas viselkedésük a lovagolhatóságukra. Például ha feltételezzük, hogy a rúgós ló domináns típus, akkor hiába ütnénk meg amikor rúg a lovascsapat többi lovára, hiszen a domináns ló csak akkor rúg a másikra, ha túl közel merészkedik hozzá. Ha ezért megütnénk minden egyes rúgáskor, ezzel csak azt érnénk el, hogy összefüggésbe hozná a verést a többi ló közelségével, és annál jobban rúgna, hogy ne tudjanak közel kerülni. De ha rájön, hogy a lovascsapat nem ménes, és ha nyereg van a hátán, akkor a lovas a vezér, akkor a rugdalózás is elmúlna.

Némely lovakból akkor tör ki a versenyszellem, ha elől vannak, és nyílt mező tárul a szemük elé, másokból csak akkor, ha egy másik ló mögé kerülnek. Lehetséges, hogy ez is a hierarchiával áll kapcsolatban? Az alsóbbrendű lónak vajon eszébe jutna-e átvenni a vezetést a felsőbbrendűtől? Vagy nem lenne-e mogorva a felsőbbrendű ló, ha azt kérnénk, kövesse az alárendeltjét? Sajnos a sebesség nem feltétlen velejárója a dominanciának, ezért még ha a domináns jellegre tenyésztünk, akkor sem valószínű, hogy szuper klasszis galopplovak születnének. De az biztos, hogy még a zsokek is profitálhatnának abból, ha többet tudnának a lovak szociális problémáiról.

A lovak viselkedésének vannak olyan oldalai, amelyeket csak akkor érthetünk meg, ha megfigyeljük őket a többi ló társaságában. Ilyen az ijedtség. Ha egy ló megijed, akkor próbál olyan helyre kerülni, ahol biztonságban érezheti magát: az istállóba vagy a társai közé. A készítés, hogy csatlakozzon a többiekhez néha olyan erős, hogy a rémült ló hajlandó elmenni közvetlenül a rémületet keltő dolog mellett azért, hogy eljusson a társaihoz. Egyszer kísérteltünk a legelőre egy barátommal és megálltunk a legelésző ménes kellős közepén. Az állatok a fejüket sem emelték fel, nem zavartatták magukat. Én kissé odébb mentem, a barátom pedig egy adott jelre felemelte a kezében tartott fehér sálat és egy kereplőt, majd elkezdte lengetni őket, és közben vadul kiáltozott. A békeszerető polgárból egy pillanat alatt olyan látvány lett, amitől a legbátrabb és legokosabb ló szívébe is beköltözött a rémület. Abban a pillanatban a ménes megiramodott a szélrózsa minden irányába. Úgy tűnt, teljesen szétszóródik a csapat, de csakhamar azok, akik jobbra indultak, hirtelen sarkon fordultak, és nyakukat behúзва, farkukkal az égben megindultak vissza, és a barátom mellett pár méterrel elhaladva csatlakoztak a többiekhez.

Bár mindig szeretnek mások társaságában lenni, a lovak csak akkor sietnek igazán a többiekhez, ha elbizonytalanodnak, és veszélyben érzik magukat. A nyugodtan legelő ménes

tagjai gond nélkül eltávolodnak kisebb távolságokra a többiektől, és ugyanígy egy elégedett, magabiztos lovat el lehet lovagolni a társaitól ellenkezés nélkül. De minden ló – akármilyen nyugodt és szelíd – ha igazán megrémül, az első gondolata: szaladni a méneshez. Ezért a tudásért én megszenvedtem egyszer, amikor egy fiatal lovat lovagoltam be egy barátom számára. Eljutottunk arra a szintre, amikor szépen átugrotta az alacsony, rögzített akadályokat, és úgy tűnt, élvezzi is az ugrást. Később valóban jó ugróló lett, de ekkor még csak újonc volt. Egy délután úgy döntöttem, elveszem a rávezető rudat az akadály elől, hogy a ló ne szokjon hozzá a segítséghez. Az első ugrásnál rosszul mérte fel a távolságot, és beleesett a rudakba. Másodszori nekifutásra már látszott, hogy fél az ugrástól: rárohant az akadályra, és ismét szétrombolta. Miután ismét felállítottam mindent és visszaültem, a ló hirtelen megugrott és –bár még sosem tett ilyet – megindult velem a kapu felé. Nagyon nehezen tudtam rávenni, hogy visszatérjen a szégyenteljes ugrás színhelyére: állandóan megpördült és vissza akart menni az istállóba. Ezek után visszatettem a rávezető rudat és addig gyakoroltunk, amíg ismét visszanyerte az önbizalmát és a hitét. Ezután megint jól lehetett vele dolgozni.

Ezek után érthető, hogy a verés, hessegetés, átkozódás és az ehhez hasonló módszerek, amiket alkalmazunk a megfutamodó lónál, teljesen hasztalanok, hiszen csak még inkább megrémítik a lovat, és elveszik a bizodalját a külvilágtól. Billy Bunterrel is hasonló történt. Amikor hozzám került, meglehetősen ijedős volt. Földről mindig barátságos, ha nem tolakodó volt, ezért nem könnyű megérteni milyen rémült tudott lenni, ha a hátán ültem és történt valami szokatlan. Egy nap pálcával a kezemben ültem fel. Még a kengyelekkel babráltam, amikor úgy kilőtt, mintha megütöttem volna. Eltelt egy kis idő, mire megálltunk és meg tudtam nyugtatni, mert minden alkalommal, ha megmozdultam, a legrosszabbat feltételezte, és megugrott. Egy másik alkalommal éppen egy alacsony kerítéshez akartam vinni, amit jól ismert és eddig készségesen megugrott. A szárat összefogtam, és a nyaka egyik oldalára fektettem - nem is tudatosodott bennem, hogy ugyanezzel a mozdulattal szoktam rácsapni a nyakára. Billy ismét kilőtt előre, füleit hátra csapva azt keresve, hová is rejtőzön. Szóval vele megszenvedtem, mire rábeszéltem, hogy ha egyedül lovagolunk, ő akkor is biztonságban van. Azt hiszem, az előzőekben elég bizonyítékot szolgáltattam ahhoz, hogy a lovak között létezik egy erkölcsi kód, ami összetartja a ménest. De hogyan tanulják meg ezt a lovak? Hogyan kommunikálnak egymással?

Úgy tartják a nyelv az ember sajátja, mert az állatok nem képesek absztrakt fogalmakat közölni a másikkal. Ez igaz, de nem a nyelvi hiányosságuk miatt, hanem mert egyszerűen nincsenek birtokában absztrakt fogalmaknak. Az ő nyelvük a jelbeszéd. Ezek a jelek lehetnek mozdulatok, hangok, szagok. Számunkra nagyon nehéz megkülönböztetni a valódi jeleket azoktól, amelyek csupán véletlenek, de a lovak esetében már számos jel közismert. A horkantás a veszély jele az egész ménes számára. A halk nyihogás az örömet jelzi. A lesunyt fülek azt mondják: Vigyázz!, és ha a farkukkal is csapnak, akkor azt valószínűleg rúgás követi. Biztosan rengeteg ezekhez hasonló jelük van, amit még nem ismerünk. Talán az egy horkantásnak más a jelentése, mint kettőnek. A lábukat is többféle módon emelhetik meg. Nagyon sok megfigyeléssel juthatunk csak közelebb a nyelvükhöz.

Ezek a jelzések a lovak esetében többé-kevésbé automatikusak. Egy adott helyzetre a ló egy bizonyos spontán – ösztönös (és talán nem is kontrollálható) - jelet ad válaszként. Mint nekünk a nevetés vagy a könnyek. A kérdés az, van-e tanult nyelvük ezen kívül. Az azonos fajtájú madarak dala például élőhelyenként eltér egymástól. Mintha mind ugyanazzal a nyelvvvel születnének, de eltérő dialektust alakítanak ki.

Talán a lovaké is ménesenként egy kicsit más. Persze minden egyed sajátosan válaszol a jelekre, de nem tudjuk, hogy ez a közösség hatására alakul-e ki vagy pedig ezzel az egyéni különbséggel jönnek a világra. Ha valaki horkant egyet, az egyik ló pár lépést odébb üget, majd körül néz, a másik előbb néz körül, utána üget arrébb. Ha egy ló lesuntyja a fülét, és farral

ráfordul egy másikra, némelyek, mint Unus eloldalognak. Mások, mint Septem megpróbálnak előbb rúgni.

Egyes közösségekben azt tanulják meg, hogy a szimatolást csípés követi, másoknál ez a béke jele.

Vannak kancák, amelyek nem hajlandóak párosodni bizonyos ménekkel. Ha erőltetjük, hogy a félelmük ellenére legyenek fedeztetve, abból semmi jó nem sül ki. De van olyan eset, amikor igen fontos, hogy adott kanca és mén nászából szülessen csikó. Ilyenkor jól jönne az a tudás, hogy miért utasítja el a kanca a mént. Lehet, hogy abban a közösségben, ahol felnőtt más jelei vannak az udvarlásnak és félreértelmezi a mén jelzéseit. Ha ismernénk ezeket a jeleket, talán orvosolhatnánk a félreértést és nem lenne akadálya, hogy összejöjjen a pár.